

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри банківської
справи

Д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.

“ ” _ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему: «Роль банків на валютному ринку»

Виконавець:

студент 6 курсу кредитно-економічного
факультету

Кречетова М.Г. _____

Науковий керівник:

К.е.н., викладач,

Деркач Ю.Б. _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ.....	6
1.1. Теоретичні основи функціонування валютного ринку	6
1.2. Характеристика ролі банку на валютному ринку	13
1.3. Особливості регулювання валютних операцій банків та їх клієнтів в умовах законодавчих новацій	22
Висновок до першого розділу	33
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ.....	35
2.1. Аналіз факторів, що визначають тенденції валютного ринку	35
2.2. Аналіз діяльності комерційного банку на валютному ринку на прикладі ПАТ «Банк Восток»	47
2.3. Модель прогнозування валютних курсів в системі управління валютним ризиком банку.....	53
Висновки до другого розділу	61
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ	63
3.1. Зарубіжний досвід регулювання валютних операцій та можливості його застосування в Україні.....	63
3.2. Напрями удосконалення методів управління валютним ризиком банку.....	74
Висновки до третього розділу	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний валютний ринок - система стійких економічних і організаційних відносин між учасниками міжнародних розрахунків з приводу не тільки валютних операцій, а й зовнішньої торгівлі, надання послуг, здійснення інвестицій та інших видів діяльності, які вимагають обміну і використання різних іноземних валют.

Валютний ринок та його регулювання займає провідне місце в економічній політиці держави. Його головними учасниками виступають комерційні банки, які шляхом виконання свої функцій здійснюють весь спектр валютних операцій. Діяльність в сфері валютних відносин є досить ризиковою, з огляду на високу чутливість до коливань макроекономічних факторів.

Міжнародний досвід свідчить про необхідність впровадження в Україні режиму вільного руху капіталу та підвищення ефективності здійснення валютних операцій.

Даному питанню значної уваги приділяли багато науковців як вітчизняних, так і закордонних. Серед українських економістів варто виділити О. В. Дзюблюка, І. І. Д'яконову, Ф. О. Журавка, В. В. Коваленко, І. Г. Лук'яненко, В. І. Міщенко, О. І. Береславську, М. І. Савлука, О. М. Мозгового. Великий внесок у дослідження валютних відносин зробили видатні закордонні теоретики і практики, такі як: Л. Бальцерович, М. Фрідмен, Дж. М. Кейнс, Г. Хоггарт, Р. МакКінон, Ф. С. Мишкін, М. Пейро, І. Я. Носкова, Л. Н. Красавіна, В. В. Шмельов.

В сфері організації операцій на валютному ринку, валютного регулювання і контролю є досить ємкий обсяг наукових досліджень та напрацювань, але все ж галузь зазнає постійних трансформацій та залишається досить актуальною і потребує більш детального розгляду.

Мета дипломної роботи полягає в узагальненні теоретичних та практичних засад функціонування банків на валютному ринку.

Завданнями роботи є:

- дослідити теоретичні основи функціонування валютного ринку;
- охарактеризувати роль банку на валютному ринку;
- визначити особливості регулювання валютних операцій банків та їх клієнтів в умовах законодавчих новацій;
- провести аналіз факторів, що визначають тенденції валютного ринку;
- проаналізувати діяльності комерційного банку на валютному ринку на прикладі ПАТ «Банк Восток»;
- розробити модель прогнозування валютних курсів в системі управління валютним ризиком банку;
- оцінити зарубіжний досвід регулювання валютних операцій та можливості його застосування в Україні;
- запропонувати напрями удосконалення методів управління валютним ризиком банку.

Предметом дослідження є діяльність банку на валютному ринку.

Об’єктом дослідження є взаємовідносини між комерційним банком та іншими суб’єктами валютного ринку в процесі їх взаємодії.

В роботі використовуються **методи** теоретичного порівняння та узагальнення, аналізу та синтезу, групування та статистичний аналіз хронологічних рядів параметрів з допомогою електронних таблиць MS Excel, пакет аналізу MS Excel і інструмент аналізу «Регресія», табличний та графічний методи.

Інформаційною базою дослідження є ряд нормативно-правових актів: Закони України, офіційні статистичні матеріали Національного банку України та Державного комітету статистики, наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, українських і зарубіжних учених-економістів в області банківської справи, звіти та аналітичні матеріали

відповідних державних органів, агентств, дані звітності банківських установ та ін.

.За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю : «Макроекономічні чинники формування валютного курсу України» // Електронне фахове наукове видання Мукачівського державного університету «Економіка та суспільство», Мукачево, 2018; та 1 тези на тему: «Характеристика валютного законодавства в сучасних умовах розвитку економіки»// Глобальні та регіональні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Одеса, 23 березня 2018 р.). – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 168 с.

ВИСНОВКИ

Враховуючи проведені дослідження можемо характеризувати валютний ринок як сукупність економічних відносин стосовно проведення міжнародних розрахунків та переливу капіталу, що складаються між суб'єктами ринку та контролюються валютним законодавством.

Роль банку на валютному ринку, з одного боку, полягає у посередницькій діяльності між суб'єктами ринку з приводу організації валютних відносин та нагляду за недопущенням порушень валютного законодавства, з іншого, банк сам є об'єктом валютного регулювання та контролю з боку центрального банку.

Сутність валютної діяльності банку полягає у сукупності дій, направлених на задоволення потреб валютного ринку та економіки окремої країни в цілому в проведенні розрахункових, депозитно-кредитних та контрольних операцій з використанням іноземної валюти з урахуванням ціни, валютного законодавства та з метою одержання прибутку і розширення клієнтської бази. Специфіка функцій, які виконують комерційні банки, зумовлює високу ризиковість банківської діяльності. Тож процес управління ризиками є ключовим напрямом в управлінні банківською діяльністю.

Варто зазначити, що завдяки введенню в дію ЗУ «Про валюту та валютні операції» відбувається трансформація систему контролю за дотриманням суб'єктами валютних операцій валютного законодавства.

Органами валютного нагляду є НБУ та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, (на даний момент ним виступає Державна фіскальна служба (далі – «ДФІ») в підпорядкуванні Міністерству фінансів). Роль агентів валютного нагляду покладено на уповноважені установи.

На стан валютного ринку значного впливу завдають зміни валютного курсу. Серед чинників, які викликали різкі коливання курсу гривні і її знецінення в умовах світової кризи та нестабільної ситуації в країні починаючи із 2014 року,

слід виділити: надмірні обсяги кредитування в іноземній валюті, бажання банків отримати максимальний прибуток від спекулятивних операцій на міжбанківському ринку, суттєве перевищення попиту на іноземну валюту над її пропозицією на готівковому ринку внаслідок втрати довіри домогосподарств до національної валюти, підвищення рівня фінансової доларизації, зростання державного боргу.

Частка депозитів та кредитів банків у іноземній валюті становить 44% та 45% відповідно. Це є показником значної залежності фінансового стану банків від змін курсу національної валюти. Аналізуючи ситуацію та валютному ринку на прикладі банку ПАТ «Банк Восток», можемо зробити висновок, що банк врахував потрясіння минулих років та зміцнив позицію на фінансову ринку України.

Найбільша питома вага в залученні депозитів на кінець 2017 в іноземній валюті приходить на фізичних осіб – 68%, в тому числі 50% загальної сукупності заборгованості банку перед клієнтами складають строкові кошти.

У нинішній ситуації з метою мінімізації можливих фінансових втрат від валютного ризику банкам необхідно не лише управляти величиною відкритої валютної позиції (виконуючи ліміти НБУ Л13-1, Л13-2 та інші внутрішні ліміти), а й робити розрахунки прогностичних значень курсів валют за певний період.

В роботі проведено дослідження взаємозв'язку між валютним курсом національної грошової одиниці та макроекономічними показниками. Розроблено модель, яка забезпечуватиме прогнозування майбутніх коливань валютного курсу гривні під впливом змін обсягу ВВП, індексу споживчих цін та рахунку поточних операцій.

Зауважимо, що для розвитку національної економіки досить актуальним врахування міжнародного досвіду лібералізації капіталу. Так як Україна потребує великих інвестиційних ресурсів для розвитку, існує велика ймовірність позитивних результатів від впровадження режиму вільного руху капіталу. Лібералізація має всі шанси на успіх, якщо її проводити як тісно скоординовану фіскальну, монетарну та валютну політику разом із здійсненням реформ.

У контексті лібералізації валютного законодавства та збільшенням ролі зовнішньоекономічних зав'язків у розвитку національної економіки важливим аспектом державної політики має стати слідування принципам протидії BEPS.

Для ефективної інтеграції до міжнародної практики протидії розмиванню бази оподаткування необхідно запровадити трирівневий підхід до збору інформації, запроваджено технологічні стандарти автоматичного обміну інформацією; розроблено ефективне програмного забезпечення для цілісного доступу до баз даних, а також для ведення власних баз даних щодо міжнародних розрахунків клієнтів. Слід приділити увагу на проведення заходів щодо підвищення кваліфікації персоналу з питань фінансового моніторингу, зниження рівня бюрократизації податкової системи та системи фінансового моніторингу, організація семінарів, форумів для представників банків та бізнесу за-для підвищення в сфері протидії BEPS.

Для удосконалення процесу управління валютним ризиком пропонуємо розглянути такі напрямки: оптимізація пропорцій активів і пасивів в іноземній валюті; встановлення лімітів поточних та накопичених збитків, ліміту накопичених прибутків; проведення регулярної самооцінки управління валютними ризиками; ефективність функціонування аналітичних систем; достатній рівень мотивації та відповідальності персоналу.

З урахуванням розглянутих напрямів та залежно від впливу зовнішніх факторів, як, наприклад, валютний курс, банк може дотримуватись трьох основних стратегій: скорочення, обмеженого зростання та зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзюблюк О.В., Пруський О.С. Організаційно-економічний механізм функціонування комерційних банків на валютному ринку. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 296с.
2. Міщенко В. І. Банківські операції : підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренєва. - К. : Знання, 2007. — 796 с.
3. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. П'ясецька та ін.; За заг.ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
4. Руденко Л. В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції / Л. В. Руденко. – К.:ЦУЛ, 2003. – 616 с.
5. Декрет Кабінету Міністрів України —Про систему валютного регулювання і валютного контролю№ 15-93 від 19.02.1993 р. (із змінами та доповненнями). – www.zakon.rada.gov.ua.
6. Закон України —Про банки і банківську діяльність№2121-III від 7.12.2000 р. (із змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2001. – 17 січня.
7. Батченко Л. В. Валютно-финансовый механизм внешнеэкономической деятельности: учебное пособие / Л. В. Батченко, Е. Г. Ткаченко, Т. В. Филипченко. – Донецк: ДонГАУ, 2002. – 212 с.
8. Дзюблюк О. В., Владимир О. М. Банки у системі організації валютних відносин / Монографія / – Тернопіль: ТзОВ: «Терно-граф», 2014. – 296 с.
9. Мещеряков А. А. Організаційно-технологічні аспекти підвищення ефективності функціонування комерційного банку: [монографія] / А.А. Мещеряков – К.: Наук. світ, 2006. – 347 с.
10. Банковское дело: учебник / под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
11. Петрашко Л. П. Валютні операції: навч. посібник / Л. П. Петрашко. – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с.

12. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: І [останова Правління НБУ від 15.03.2004 р. № 104.
13. Примостка Л.О. Банківські ризики: теорія та практика управління [Текст]: монографія / Л.О. Примостка, О.В. Лисенюк, О.О. Чуб; Мін–во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2008. – 456 с.
14. Парасій–Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: [навч.–метод. посібник для самост. вивч. дисц.]. / І.М. Парасій–Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2003. – 347 с.
15. Ступаков В. С., Токарепко Г. С. Риск-менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 2005. — 288 с.
16. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління НБУ від 02.08.2004 р. №361.
17. Редхэд К., Хьюс С. Управление финансовыми рисками: Пер. сангл. М.: ИНФРА-М, 1996. — 288 с.
18. Савицкий С. Хеджирование валютных рисков с использованием срочных контрактов ММВБ [Электронный ресурс] / С. Савицкий. – Режим доступа: http://www.dereh.ru/Upload/633016284672395000/futures_081106_1.pdf.
19. Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks [Electronic resource] / Basel Committee on Banking Supervision. – Basel, november 2005. – Access : <http://www.bis.org/publ/bcbs119.pdf?noframes=1>.
20. Маркова О. М. Коммерческие банки и их операции: учеб. пособ./ О. М. Маркова, Л. С. Сахарова, В. Н. Сидоров. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 288 с.
21. Закон України «Про валюту та валютні операції» від 21.06.2018 р.; Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 30, ст.239
22. Северин О.Є. Правове регулювання валютних операцій суб'єктів господарської діяльності. – Рукопис.
23. Енциклопедія банківської справи України / Редкол. : В. С. Стельмах та ін. — К. : Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.: іл. + вкл. 88

24. Береславська О. І. Теоретичні засади формування механізму валютного регулювання / О. І. Береславська // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). — 2011. — № 2 (53). — С. 60-67.
25. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С.Я. Боринець. — 4-те вид., переробл. і доповн. — К.: Знання, 2004. — 409 с.
26. Дзюблюк О. В. Валютна політика : [підручник] / О. В. Дзюблюк. — К.: Знання, 2007. — 422 с.
27. Закон України —Про Національний банк України №679-XIV від 20.05.1999 р. (із змінами та доповненнями). — www.zakon.rada.gov.ua.
28. Місяць Н. О. Щодо деяких теоретичних засад валютного регулювання / Н. О. Місяць // Фінансовий простір. - 2015. - № 1. - С. 196-203. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_27
29. Журавка Ф. О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України [Текст] : монографія / Ф. О. Журавка. — Суми : Ділові перспективи; ДВНЗ —УАБС НБУ, 2008. — 334 с.
30. Закон України —Про платіжні системи та переказ коштів в Україні №2346-III від 5.04.2001 р. (із змінами та доповненнями). — www.zakon.rada.gov.ua.
31. Закон України —Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті №185/94 від 23.09.1994 р. (із змінами та доповненнями). — www.zakon.rada.gov.ua.
32. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. — Одеса: ОНЕУ, 2015. — 418 с.
33. Любунь О.С., Любунь В.С., Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності / О.С.Любунь, В.С. Любунь, І.В. Іванець. — К.: ЦНЛ, 2004. — 351 с.
34. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Банківський нагляд: Підручник / В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. — К.: Центр наукових досліджень; Університет банківської справи НБУ, 2011. — 498 с.
35. Закон України Про запобігання та протидію легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення від 14.10.2014. ст. 15. Розділ III. ЗУ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18#n368>)

35. Офіційний сайт Національного банку України– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

36. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.

37. Офіційний сайт державної служби статистики. Електронний ресурс. Режим доступу: [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]

38. Платонова И.Н. Валютное регулирование в современной мировой экономике. - М: ФА, 2005, с. 54-67.

39. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Режим доступу:<http://bankvostok.com.ua/>.

40. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи [Текст] / М. І. Зверякова, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - № 4. – С. 3 – 12.

41. Вірт М. Я. Регулювання валютного курсу та його оптимальний режим для України / М.Я. Вірт, П.О. Куцик // Науковий вісник НЛТУ України. 2011. № 21.3. С. 157–163.

42. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки. України: монографія / Ф.О. Журавка. Суми: Ділові перспективи; ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 334 с.

43. Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks [Electronic resource] / Basel Committee on Banking Supervision. – Basel, november 2005. – Access : <http://www.bis.org/publ/bcbs119.pdf?noframes=1>.

44. Положення про валютний контроль від 08.02.2000 року №49

45. Владимир О. Євро чи долар: хто переможе? / О. Владимир //Матеріали дванадцятої наукової конференції ТДТУ ім. І.Пулюя, 14-15 травня 2008 р. – Тернопіль: ТДТУ, 2008. – С. 275.

46. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. / Т. Д.Косова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.

47. Погасий С. С. Концепция управления валютными операциями коммерческих банков Украины / С. С. Погасий // Економіка: проблеми теорії і

практики, 2003. – № 183. – С. 362–368.

48. Мочерний С.В. Світове господарство в умовах глобалізації : [монографія] / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, С.В. Фомішин. – К. : Ніка-центр, 2006. – 200 с.

49. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

50. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>.

51. ФОРЕКС / FOREX – что это такое? Самое точное определение рынка Форекс. Ежедневный оборот рынка Форекс [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://finance.sitcity.ru/ltext_1511052025.phtml?p_ident=ltext_151105202_5.p_1711025524.

52. Концепція нового валютного регулювання, Київ 2016, Електронний ресурс: режим доступу: bank.gov.ua.

53. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки», Київ, 2016, Електронний ресурс]:режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

54. Офіційний сайт Світового банку. Електронний ресурс: режим доступу: [<http://databank.worldbank.org>].

55. Платонова И.Н. Валютное регулирование в современной мировой экономике. - М: ФА, 2005, с. 64-67.

56. Деркач Ю.Б. Особливості валютного регулювання в сучасних умовах розвитку економіки / Ю. Б. Деркач // Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць. – 2013. – № 3(50). – Ч. 2. – С. 126–131.

57. Мещеряков А. А. Організаційно-технологічні аспекти підвищення ефективності функціонування комерційного банку: [монографія] / А.А. Мещеряков – К.: Наук. світ, 2006. – 347 с.

58. Маркова О. М. Коммерческие банки и их операции: учеб. пособ./ О. М. Маркова, Л. С. Сахарова, В. Н. Сидоров. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 288 с.

59. Ищенко Е. И. Роль уполномоченных банков как агентов валютного контроля / Е. И. Ищенко // Деньги и кредит. – 2002. – № 7. – С.20–25.
60. Береславська О. І. Теоретичні засади формування механізму валютного регулювання / О. І. Береславська // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). — 2011. — № 2 (53). — С. 60-67. 3.
61. Енциклопедія банківської справи України / Редкол. : В. С. Стельмах та ін. — К. : Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.: іл. + вкл. 88 с
62. Дзюблюк О.В., Пруський О.С. Організаційно-економічний механізм функціонування комерційних банків на валютному ринку. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 296с.
63. Онищенко О.С./ВА1580 Науменкова С. В. Валюта і валютна політика [Текст] / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. - К. : Знання, 2010. - 82 с. : рис., табл. - (Бібліотечка товариства "Знання". Серія "Економічна" ; 2010, № 2-3)
64. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. П'ясецька та ін.; За заг.ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
65. Банковское дело: учебник / под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
66. Зверяков М. І. Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України: монографія / М. І. Зверяков, Л. Л. Жданова, О. С. Шараг. – Одеса: Астропринт, 2017. – 296 с.
67. Петрашко Л. П. Валютні операції: навч. посібник / Л. П. Петрашко. – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с.
68. Місяць Н. О. Щодо деяких теоретичних засад валютного регулювання / Н. О. Місяць // Фінансовий простір. - 2015. - № 1. - С. 196-203. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_27
69. Северин О.Є. Правове регулювання валютних операцій суб'єктів господарської діяльності. – Рукопис.
70. Лібералізація валютного регулювання. До чого треба прийти і яким чином рухатися/ Офіційне інтернет-представництво НБУ [Електронний ресурс].

– Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

71. Постанова Правління НБУ №64 від 11.06.2018 року «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах».

72. Владимир О. Управління валютними ресурсами – запорука успішного ведення валютної діяльності банку [Електронний ресурс] / О. Владимир // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 2 (5). — Режим доступу до журн.
:<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vomvdb.pdf>.